

4.5. Стабільний соціальний розвиток – запорука процвітання Кіровоградщини

Мета. Реформа соціальної сфери повинна забезпечити упровадження раціональних форм організації життєдіяльності у праці, побуті, відпочинку, розвитку та відновленні особистості. Метою перетворень у соціальній сфері є формування комфортного і безпечного життєвого середовища людини.

Стан та ресурсний потенціал

Ринок праці, безробіття і рівень доходів населення.

У 2011 році завдяки вжитим заходам щодо сприяння зайнятості населення, спостерігалася позитивна динаміка у сфері зайнятості. Так, за даними Державної служби статистики України, у I кварталі 2012 року у порівнянні з I кварталом 2011 року в області спостерігалася:

- збільшення рівня зайнятості населення у віці 15-70 років з 57,3% до 57,6%;
- зменшення рівня безробіття населення у віці 15-70 років (розрахованого за методологією МОП) з 10,1% до 9,4%.
- збільшився попит на робочу силу, зменшилися обсяги вивільнених працівників.

Протягом січня-липня 2012 року за сприяння служби зайнятості було працевлаштовано на вільні та новостворені робочі місця 17,3 тис. незайнятих громадян (101,8% до показника аналогічного періоду 2011 року), направлено на професійну підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації 5,2 тис. безробітних осіб, або на 1,0% більше, ніж у 2011 році, було залучено до участі в оплачуваних громадських роботах 11,7 тис. незайнятих громадян, або на 3,0% більше, ніж у 2011 році.

Чисельність незайнятих громадян, які перебували на обліку в центрах зайнятості області станом на 01 серпня п.р. становила 14,3 тис. осіб, із них мали статус безробітного 14,0 тис. осіб, отримували допомогу по безробіттю 9,7 тис. осіб.

За січень–червень 2012 року середня заробітна плата по області склала 2326 грн., проти відповідного періоду 2011 року (1980 грн.) її розмір збільшився на 17,5%.

По Україні розмір середньомісячної заробітної плати за січень-червень 2012 року склав 2916 грн., темп росту до відповідного періоду минулого року – 116,9%. Область займає 10 місце в державному рейтингу з даного показника.

Відсутня заборгованість по виплаті заробітної плати працівникам бюджетної сфери, та сільськогосподарських підприємств.

Основними характеристиками у сфері зайнятості та доходів населення є наступні: відставання по розміру середньомісячної заробітної плати від середньодержавного показника, значна частка соціальних трансфертів у структурі загальних доходів населення, обмежені можливості щодо працевлаштування вивільнених працівників, перепрофілювання їх діяльності.

Соціальний захист населення. У Кіровоградській області реалізуються програми соціального захисту пенсіонерів, непрацездатних громадян, ветеранів праці та інших громадян похилого віку, ветеранів війни, ветеранів військової служби, ветеранів органів внутрішніх справ, дітей та матерів, інвалідів

З кожним роком збільшуються видатки з державного бюджету на соціальні виплати (державні допомоги, пільги, субсидії), так у 2010 році видатки складали 706,6 млн. грн., у 2011 році – 858,7 млн. грн., у 2012 році – 989,8 млн. грн., тобто соціальні виплати збільшились на 40%.

В області забезпечено своєчасне надання усіх видів соціальної допомоги громадянам, які її потребують. Зокрема, у 2011 році різні види державної допомоги за

рахунок коштів субвенції з державного бюджету отримали більше 85 тис. сімей, або 19% від загальної кількості сімей області (що на рівні 2010 року), на суму 672,2 млн. грн., що на 22,3% більше, ніж у 2010 році. Житловою субсидією скористались 83,5 тис. сімей (19,4% сімей області), що майже на 10 тис. сімей більше, ніж у 2010 році, на суму 56,6 млн. грн.

На обліку в Єдиному державному автоматизованому реєстрі осіб, які мають право на пільги, перебувало близько 300 тис. осіб, яким надано пільг на суму 127,4 млн., що на 15,1% більше, ніж у 2010 році.

Вагома увага в області приділяється питанням соціального забезпечення інвалідів.

В області функціонує 12 інтернатних закладів, в яких на повному державному утриманні перебуває 1,8 тис. пенсіонерів та інвалідів. У вказаних закладах забезпечено належні соціально-побутові умови проживання, цілодобове кваліфіковане медичне обслуговування.

Установами, що надають послуги громадянам похилого віку, інвалідам та іншим соціально незахищеним громадянам в умовах стаціонарних відділень, вдома, які спрямовані на підтримання їх життєдіяльності і соціальної активності є територіальні центри соціального обслуговування (надання соціальних послуг).

В системі соціального захисту області діють 26 територіальних центрів соціального обслуговування (надання соціальних послуг), яких на обслуговуванні перебуває 51,0 тис. осіб, яким надається понад 40 різних видів соціальних послуг.

Вперше в області розроблений план розвитку мережі стаціонарних відділень для постійного проживання територіальних центрів соціального обслуговування надання соціальних послуг) на 2012-2015 роки.

Набула подальшого розвитку служба «соціальне таксі».

Вперше в області впроваджено надання соціально-педагогічної послуги «Інститут третього віку».

В обласному центрі відкрито комунальний заклад «Центр соціальної реабілітації (денного перебування) дітей-інвалідів Кіровоцької районної у м. Кіровограді ради».

Вперше в області на 2012 рік затверджено обласний план заходів щодо вирішення проблем громадян з обмеженими фізичними можливостями.

Основні проблеми, що потребують вирішення

Проблеми ринку праці:

- низька якість створених робочих місць.

У I півріччі 2012 року серед вакансій, заявлених до служби зайнятості, частка вакансій з мінімальною заробітною платою становила 48,98%. Для значної частини створених робочих місць характерним є тимчасовий або сезонний характер роботи. Одночасно із створенням робочих місць відбувається процес їх ліквідації. Протягом січня-червня поточного року в області було ліквідовано 7,1 тис. робочих місць – майже 61% від створених. Також існує дисбаланс між попитом та пропозицією робочої сили практично за багатьма групами професій. Наприклад, у 2011 році на 3 вакантних посади вчителя навчальних закладів претендували 106 безробітних, на 4 посади економіста – 110 незайнятих громадян, на 10 посад бухгалтерів – 383 незайнятих, на 17 посад кухарів претендувало 478 незайнятих громадян, на 9 вакансій слюсарів – 273 незайнятих тощо.

- наявність тіньової зайнятості населення.

За даними регіональних робочих груп з питань легалізації заробітної плати та «тіньової» зайнятості населення станом на 1 липня 2012 року виявлено 927 «тіньових» робочих місць при перевірці тільки 4965 підприємств, що становить біля 37 % від загальної кількості підприємств усіх форм власності та фізичних осіб

підприємців, які мають найману працю. Високий рівень тіньової зайнятості безпосередньо впливає на зменшення рівня зайнятості населення.

Проблеми соціального захисту населення:

- існування заборгованості із виплати заробітної плати.

Загальна сума заборгованості з виплати заробітної плати станом на 1 липня 2012 року склала 41,3 млн.грн., проти 1 січня 2012 року відбулося її зменшення - на 6,6 млн. грн. (на 14%). На економічно активних підприємствах сума боргу склала 7,4 млн.грн., на підприємствах-банкрутах – 32,8 млн.грн. та на економічно неактивних підприємствах – 1,1 млн. грн., або відповідно 18%, 79% та 3% до загальної суми.

З метою вирішення зазначеної проблеми в області постійно ведеться системна робота, завдяки якій протягом останніх 2 років відбулося значне скорочення загальної суми боргу: з 52,3 тис.грн.- станом на 1 січня 2010 року до 47,9 тис. грн. – станом на 1 січня 2012 року.

На економічно активних підприємствах заборгованість із заробітної плати скоротилась майже у 3 рази: з 36,5 тис. грн. – на 1 січня 2010 року до 12,4 тис. грн. – станом на 1 січня 2012 року. Проти початку 2012 року сума боргу на цих підприємствах зменшилась на 5 млн. грн., або на 40,6%.

- низький рівень доходів переважної частини населення через низький розмір заробітної плати в окремих галузях економіки, у тому числі у бюджетній сфері

Найвищий розмір заробітної плати спостерігається у працівників промисловості – 2564 грн., державного управління – 2740 грн., а також зайнятих у сфері фінансової діяльності – 3743 грн.

У працівників сільського господарства заробітна плата становить – 1899 грн., будівництва – 1915 грн. та торгівлі – 1783 грн. або відповідно 82%, 82,3% та 77% до середнього рівня по області.

В галузях освіти та охорони здоров'я середньомісячна заробітна плата працівників становить відповідно 2295 грн. та 1999 грн., або 98,7% та 86% до середньо обласного показника.

- суттєва регіональна диференціація за розміром середньомісячної заробітної плати

Це пояснюється структурними особливостями економіки області - переважна частка населення зайнято у сільському господарстві, де рівень доходів значно менший ніж у промислово розвинутих регіонах.

Так, наприклад у м. Знам'янці та Добровеличківському районі, де знаходяться підприємства Одеської залізниці –розмір заробітної плати становив у 2011 році – відповідно 2764 грн. та 2499 грн. (при середньообласному показнику 2114 грн.), у Кіровоградському та Маловисківському районах – працюють шахти і розмір середньої заробітної плати відповідно 2295 грн. та 2492 грн.

У таких районах, як наприклад, Вільшанський, Онуфріївський, Ульяновський, Устинівський розмір заробітної плати становить 76% - 82% до середнього показника по області. Це пояснюється тим, що вони являються аграрними (близько 90% валової продукції дає сільське господарство) і в основному населення забезпечується роботою сезонно (на період сільгоспробіт), працює в режимі неповної зайнятості, знижено попит на робочі руки (фермери, як правило, обходяться власними силами).

Для вирішення питання підвищення в області рівня доходів населення дано доручення голови облдержадміністрації (від 24 лютого 2012 року № 01-27/49/1), яким визначено завдання районам щодо підвищення рівня середньомісячної заробітної плати до кінця 2012 року, у тому числі у галузі сільського господарства (2148 грн.).

- надмірна складність системи соціальної підтримки населення, що здійснюється у трьох основних формах (соціальних пільг, соціальної допомоги й субсидій);

- низький рівень охоплення бідного населення соціальною підтримкою.

Усього 56,8 % бідних (згідно з критерієм прожиткового мінімуму) одержують один із видів соціальної підтримки;

- низька адресність при наданні соціальної підтримки.

Розподіл державних соціальних трансфертів є несправедливим: менше 23 % від їх загальної суми отримують бідні верстви населення, інша частина надається небідному населенню. Причинами вказаних вище проблем є надання більшості видів допомоги без урахування рівня доходів і власності, наявної в розпорядженні потенційних одержувачів допомоги.

- існування значної частки соціально відторгнених осіб – осіб, які зіштовхуються із перешкодами щодо участі в економічному, соціальному, культурному та політичному житті. До цього часу в області не створено жодного закладу соціального захисту для бездомних громадян та осіб, звільнених з місць позбавлення волі.

- існує потреба у значних капіталовкладеннях для зміцнення матеріально технічної бази інтернатних закладів у зв'язку з тим, що 70% інтернатних закладів розташовано у пристосованих приміщеннях,.

- подальший розвиток в області служби «соціальне таксі» стримується недостатнім фінансуванням даної служби, також потребує зміцнення її матеріально-технічна база..

Стратегічні пріоритети та завдання з їх реалізації

Основним стратегічним пріоритетом у сфері покращення якості життя є закладення дієвого підґрунтя для підвищення показників рівня життя мешканців регіону, перетворення Кіровоградщини на екологічно безпечний регіон зі сприятливими умовами життя, гарантування надання населенню регіону якісних та доступних послуг у сфері освіти, охорони здоров'я.

Необхідно забезпечити належний рівень життя населення внаслідок забезпечення роботою та належними розмірами оплати праці, житлом, доступним медичним обслуговуванням та освітою, а також удосконалити пенсійне забезпечення населення. Створення дієвого економічного підґрунтя для всебічного задоволення потреб людини, відновлення здоров'я, відтворення населення і робочої сили, створення безпечних та комфортних умов для праці, протидії трудової еміграції з регіону, формування підґрунтя для стабільного зростання реальних доходів мешканців Кіровоградщини, запровадження реформи щодо раціоналізації форм організації життя людини стосовно умов праці, побуту, відпочинку, всебічного розвитку особистості – основа для безпечного і комфортного життя людей у Кіровоградській області.

Стратегічними пріоритетами у сфері покращення якості життя виступають наступні.

2) Розвиток ринку праці регіону та підвищення рівня доходів працюючих.

Завдання:

- збільшення продуктивності праці шляхом оновлення основних фондів, модернізації виробничого процесу та оптимізації робочого процесу;

- підвищення рівня зайнятості населення шляхом надання підтримки самостійної зайнятості населення, розвитку підприємництва, організації громадських робіт;

- сприяння розвитку малого та середнього бізнесу, стимулювання самозайнятості населення (у т.ч. у сфері розвитку «зеленого» туризму, народних етнічних промислів);

- удосконалення системи професійної підготовки, перепідготовки та підвищення

кваліфікації працівників відповідно до потреб економіки, організація професійного навчання, перенавчання та підвищення кваліфікації безробітних, направлення безробітних громадян, зареєстрованих в обласній службі зайнятості, на професійне навчання;

- організація оплачуваних громадських робіт на підприємствах, в установах та організаціях області;

- створення нових робочих місць у промисловості, енергетиці, на транспорті, в інших сферах з високим рівнем оплати праці;

- розвиток галузей тваринництва та переробки, що дасть змогу завантажити працівників сільськогосподарських підприємств протягом року;

- розвиток інфраструктури області з метою створення нових робочих місць з гідною заробітною платою;

- забезпечення проведення регулярного моніторингу оцінки стану ринку праці, обсягів зайнятості, кількості новостворених робочих місць, запровадження системи індикативного (прогнозного) планування параметрів трудового потенціалу області;

- забезпечення координації зусиль державних органів та громадських організацій, бізнес-структур, роботодавців у сфері сприяння створенню нових робочих місць та розвитку регіонального ринку праці;

- сприяння наданню додаткових гарантій щодо працевлаштування працездатних громадян працездатного віку, які потребують соціального захисту і не здатні на рівних конкурувати на ринку праці, у т.ч. шляхом запровадження практики бронювання робочих місць на підприємствах області;

- сприяння укладанню договорів з роботодавцями, зайнятими виробництвом товарів народного споживання та наданням послуг населенню щодо організації на підприємстві індивідуального навчання безробітних за відповідним профілем діяльності;

- запровадження заходів щодо недопущення зловживань роботодавців монополієм становищем на місцевих ринках (особливо у сільській місцевості та віддалених територіях) щодо працевлаштування та оплаті праці;

- вжиття заходів щодо погашення боргів із виплати заробітної плати працівникам підприємств, організацій та установ області;

- захист прав та додержання державних соціальних гарантій в оплаті праці, у тому числі через укладання колективних договорів і угод, недопущення випадків використання найманої робочої сили без належного оформлення трудових відносин, поліпшення стану, умов, безпеки праці та виробничого середовища;

- здійснення заходів щодо легалізації заробітної плати та «тіньової» зайнятості, посилення мотивації до легальної продуктивної зайнятості шляхом інформування населення про негативні соціальні наслідки нелегального працевлаштування та отримання заробітної плати у «конвертах».

4) Підвищення ефективності системи соціального захисту населення. У Програмі економічних реформ на 2010-2014 роки визначено, що метою реформи системи соціальної підтримки населення є підвищення охоплення соціальною підтримкою незаможних верств населення при раціональному використанні бюджетних коштів, і для досягнення такої мети необхідно виконати низку завдань: посилити адресний характер надання соціальної підтримки, підвищити ефективність управлінських рішень у системі соціальної підтримки населення, запровадити стимули до економічно відповідальної поведінки одержувачів соціальної підтримки.

Завдання:

- глибока модернізація сфери соціального забезпечення на основі переходу від безсистемних виплат до адресної допомоги та соціальних послуг, які відповідають потребам конкретної людини та сім'ї;

- підвищення рівня соціального захисту та соціального забезпечення, гарантування адресності надання соціальної допомоги найбільш вразливим верствам населення регіону;

- забезпечення на належному рівні життєдіяльності соціально-вразливих верств населення, у першу чергу – осіб із обмеженими фізичними можливостями – забезпечення облаштування пандусами, іншими пристосуваннями для доступу осіб з обмеженими фізичними можливостями до місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого

- самоврядування, установ соціального захисту, підприємств торгівлі та побутового обслуговування населення, забезпечення функціонування спеціально обладнаного транспорту;
- забезпечення вчасності визначення категорій пільгових громадян і вчасної та у повному обсязі сплати всіх видів соціальної допомоги, підвищення адресності соціальних виплат;
 - запровадження непрямих методів оцінювання доходів громадян, які претендують на одержання соціальної підтримки (після прийняття відповідних законодавчих і нормативно-правових актів України);
 - запровадження в регіоні моніторингу про доходи одержувачів усіх видів соціальної підтримки, забезпечення єдиної інформаційної системи обліку та управління коштами соціальної сфери і запровадження єдиної електронної соціальної картки (після запровадження на державному рівні);
 - забезпечення своєчасного проведення суб'єктами господарювання атестації робочих місць за умовами праці, зниження рівня виробничого травматизму, зведення до мінімуму причин небезпек, властивих виробничому середовищу;
 - відкриття стаціонарних відділень для постійного проживання одиноких непрацездатних громадян похилого віку та інвалідів;
 - посилення соціального захисту пенсіонерів і осіб, які втратили працездатність, забезпечення гідного рівня їх життя в результаті стійкого розвитку пенсійної системи, забезпечення своєчасного фінансування виплати пенсій, перерахунків її розмірів з урахуванням змін, внесених до законодавства;
 - продовження роботи з модернізації системи органів Пенсійного фонду області, забезпечення підтримки функціонування системи обслуговування громадян, яка базується на оптимізації роботи управлінь Пенсійного фонду в районах та містах області і запроваджує нові принципи обслуговування;
 - удосконалення адміністрування єдиного соціального внеску;
 - сприяння залученню роботодавців та працівників до розвитку системи пенсійного страхування (у т.ч. накопичувального та недержавного);
 - створення сприятливих умов для активного залучення населення регіону до розвитку системи добровільного пенсійного забезпечення (страхування);
 - **спрощення взаємовідносин між страхувальниками та органами Пенсійного фонду області шляхом розвитку електронного документообігу;**
 - **впровадження технологій електронного урядування у сфері загальнообов'язкового державного пенсійного страхування;**
 - забезпечення інвалідів та учасників Великої Вітчизняної війни житлом, легковими автомобілями, послугами телефонного зв'язку, послугами лікувальних закладів;
 - забезпечення проведення на належному рівні заходів щодо вшанування ветеранів Великої Вітчизняної війни у рамках відзначення річниць Перемоги у Великій Вітчизняній війні;
 - модернізація програми житлових субсидій шляхом вдосконалення механізмів їх надання та впровадження соціальних нормативів споживання житлово-комунальних послуг,
 - використання потенціалу соціальних служб регіону для соціального залучення осіб з інвалідністю, самотніх людей похилого віку, бездомних осіб та осіб, звільнених з місць позбавлення волі до суспільного життя та соціально-економічного розвитку регіону;
 - надання послуг «соціального таксі» в усіх містах і районах області;
 - розширення переліку та поліпшення якості надання соціальних послуг.

Очікувані результати

Стабільний розвиток соціальної сфери у Кіровоградській області дозволить:

- сформувані стимули розвитку ринку праці, створення нових робочих місць та скорочення рівня безробіття;
- забезпечити збереження існуючих робочих місць;

- забезпечити створення нових, високоефективних робочих місць;
- забезпечити легалізацію трудових відносин роботодавців з найманими працівниками;
- розвитку підприємницької ініціативи громадян та підтримки самостійної зайнятості населення, створення сприятливих умов для ведення бізнесу (просвітницька робота серед населення з питань започаткування та ведення власної справи, усунення адміністративних бар'єрів та вдосконалення дозвільної системи у сфері господарської діяльності, активізація фінансово - кредитної та інформаційної підтримки суб'єктів малого підприємництва);
- розширити сферу застосування праці в сільській місцевості шляхом розвитку тваринництва, створення об'єктів інфраструктури аграрного ринку (заготівельних, переробних кооперативів);
- сприяти зростанню рівня доходів населення, а у структурі доходів – частки заробітної плати;
- ліквідувати заборгованість з виплати заробітної плати;
- довести темпи росту середньомісячної заробітної плати найманих працівників в області до темпів росту у середньому в Україні;
- створювати нові робочі місця з високим рівнем оплати праці;
- охопити соціальною підтримкою якомога більшу частку населення, що її потребує, підвищити адресність соціальної допомоги;
- створити умови для комфортного проживання людини на всій території області.